

УДК 37.01.004.9

О. А. Слатвінська

**ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ
ТЕХНОЛОГІЙ В ПРОГРАМАХ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПТНЗ**

Вступ. Педагогічна інноватика знаходиться в постійному пошуку, впровадженні нових, максимально ефективних технологій навчання і виховання, результатом яких має бути формування здорової фізично, високоадаптованої до змінних умов активної діяльності творчої особистості, яка вміє аналізувати, долати будь-які труднощі, приймати самостійні рішення [1]. Орієнтація на нове, його пошук і впровадження стають на сьогодні актуальними і необхідними у професійному навчанні, яке модернізується відповідно до нових економічних та суспільних умов, до вимог ринку праці. Мобільності професійному навчанню надає саме участь в інноваційних процесах і спрямування їх у напрямі модернізації освіти взагалі та професійно-технічної освіти зокрема[2].

Постановка проблеми. Інноваційна діяльність у ПТНЗ, впровадження в навчально-виховний процес нетрадиційних технологій навчання вимагають науково-методичного забезпечення. Спрямованість науково-методичної роботи має визначатися сьогоденням та перспективами розвитку професійних навчальних закладів, які мають постійно обґрунтовано коригувати зміст, визначати форми та методи навчально-виховної діяльності, розробляти та випробовувати нове дидактичне забезпечення навчального процесу, нові прогресивні технології навчання [2-4]. Головним призначенням системи професійно-технічної освіти є підготовка якісних робітничих кадрів, які б відповідали сучасним вимогам та могли вирішувати складні виробничі завдання, успішно конкуруючи на ринку праці.

Щоб підготувати такого робітника потрібно: по-перше, впроваджувати у навчальний процес сучасні новітні виробничі технології; по-друге, навчити майбутнього кваліфікованого робітника постійно дбати про найбільший скарб – власне здоров'я та здоров'я довкілля.

Аналіз актуальних досліджень. Сучасний етап розвитку європейської та світової економіки характеризується використанням новітніх технологій та засобів виробництва, супроводжується гострою конкуренцією та високими вимогами до робітників. Постійні стреси, неочікувані екологічні катастрофи виснаджують та підривають стан трудових ресурсів країни. Щодо професійного навчання, то питання спрямування інновацій на модернізацію профпідготовки постає особливо гостро, оскільки система професійно-технічної освіти залишається сьогодні поза увагою держави й виживає та доводить необхідність

власного існування самостійно. Питанням визначення, пояснення сутності інтерактивних технологій та використання їх у навчально-виховному процесі займалися такі дослідники як К. Баханов, В. Біда, П. Волошина, І. Зимня, П. Матвієнко, О. Пехота, Л. Пироженко, О. Пометун та інші [1,3,4]. Освіта в ПТНЗ повинна бути спрямована на здобуття екологічних знань, навичок молодих людей про екологічні наслідки поведінки, культури, сприяти формуванню позитивного ставлення до здоров'я [5]. Для рішення цієї проблеми потрібний новий рівень вдосконалення навчального процесу шляхом пошуку і впровадження нових методів навчання не тільки спеціальних дисциплін, а й реалізація програм по екологічній безпеці і здоров'язберігаючій діяльності, про що свідчать роботи Д. Бойчук, О. Герасимчук, О. Гуренкової, Н. Величко, І. Павленко, Д. Кавторадзе, В. Капустіна, Л. Лук'янової [6].

Метою роботи є аналіз сутності інноваційних педагогічних технологій та можливостей їх використання в програмах формування екологічної компетентності учнівської молоді професійно-технічних училищ.

Виклад основного матеріалу. Проблема глобального впливу суспільства на природу викликає нагальну потребу органічного запровадження екологічних компонентів у загальноосвітній процес та істотного збільшення його дидактичного навантаження. Це можливо вирішити тільки за наявності сучасної системи екологічної освіти. Екологія як галузь знань набуває інтенсивного поширення, істотно впливає на всю систему освіти, передусім на переорієнтацію цілей загальної середньої та профтех освіти, а також на якість підготовки і перепідготовки фахівців і покликана формувати широкий погляд на навколишній світ, людство та природу.

У сучасному вимогливому та швидкозмінному соціально-економічному середовищі рівень освіти, професійного навчання значною мірою залежить від результативності запровадження технологій навчання, що ґрунтуються на нових методологічних засадах, сучасних дидактичних принципах та психолого-педагогічних теоріях, які розвивають діяльнісний підхід до навчання.

Значний внесок у розробку методології і теорії поняття педагогічної технології зроблений сучасними педагогами В. Безпальком, М. Кларіним, Б. Лихачовим, В. Монаховим, Г. Селевком та іншими. Проблему педагогічної інноватики розглядали такі вчені, як О. Арламов, В. Загвязинський, Н. Юсуфбекова, А. Ніколс та інші. [1,7].

Модернізація системи освіти, професійної підготовки ПТНЗ пов'язується, насамперед, із введенням в освітнє середовище інноваційних технологій, в основу яких покладено цілісні моделі навчально-виховного процесу, заснованих на діалектичній єдності методології та засобів її реалізації [4,8,9].

Так, В. Загвязинський вважає, що це поняття розкриває не лише ідеї, підходи, методи, технології, які у таких поєднаннях ще не висувались або не використовувались, а й комплекс або окремі елементи педагогічного процесу, які привносять у собі прогресивний початок, що дає змогу при зміні умов і ситуацій ефективно розв'язувати завдання виховання та освіти.

Деякі науковці (В. Сластьонін, Л. Подимова) вважають інновації комплексним процесом створення, розповсюдження та використання нового практичного засобу в галузі техніки, технології, педагогіки, наукових досліджень. Інші вчені заперечують, що інновації не можуть зводитись лише до створення засобів. Так, І. Підласий вважає, що інновації – це ідеї, процеси, засоби, результати, спрямовані на якісне вдосконалення педагогічної системи. Розбіжності у тлумаченні поняття «інновація» спричинені неоднаковим баченням їх авторами сутнісного ядра, а також радикальності нововведень. Одні з них переконані, що інноваціями можна вважати лише те нове, яке має своїм результатом кардинальні зміни у певній системі, інші - зараховують до цієї категорії будь-які, навіть незначні, нововведення. Сьогодні у педагогічну лексику введено поняття педагогічної технології. Існують різні погляди на розкриття цього терміну.

Технологія – це сукупність прийомів, що застосовуються в якій-небудь справі, майстерності. Тоді педагогічна технологія – сукупність засобів і методів відтворення теоретично обґрунтованих процесів навчання та виховання, що дозволяють успішно реалізовувати завдання освіти, зокрема професійної. Педагогічна технологія повинна відповідати деяким основним методологічним вимогам:

концептуальності (кожній педагогічній технології притаманна опора на певну наукову концепцію, що містить філософське, психологічне, дидактичне та соціально-педагогічне обґрунтування досягнення освітньої мети);

системності (педагогічній технології мають бути властиві ознаки логіки процесу, його цілісності);

можливості управління (передбачає можливість діагностичного планування, проектування процесу навчання, виховання, оволодіння професійною майстерністю);

ефективності (сучасні педагогічні технології існують у конкурентних умовах і повинні бути ефективними за результатами й оптимальними за витратами, гарантувати досягнення певного стандарту освіти).

Спрямуванню інноваційних педагогічних технологій на модернізацію професійної підготовки сприятимуть зміни структури управління ПТНЗ та створення в навчальному закладі оптимальних умов: мотиваційних, кадрових, матеріально-технічних, фінансових, науково-методичних, організаційних, інформаційних, нормативно-правових.

Щодо інноваційних технологій управління професійно-технічним навчальним закладом, яке має бути розвивальним і сприяти саме модернізації не тільки професійної підготовки, а й застосовувати програми здоров'яспрямовуючої діяльності та програми формування екологічної компетентності учнів ПТНЗ. В цьому контексті науковці, педагоги-практики мають широке поле діяльності в питаннях вивчення та розробки напрямів і шляхів модернізації професійного навчання. Мета сучасного навчання полягає у розвитку гнучкого мислення учнів, а знання при цьому виступають умовою реалізації цієї мети. Обов'язковими умовами такого навчання є висока активність учнів у навчальному процесі, суб'єктивний досвід, створення на уроках проблемних ситуацій, тобто інтерактивне навчанням[9].

Проблемні ситуації активізують учнів, спонукають замислитися над матеріалом, з яким вони працюють, розглядати факти з різних точок зору. Для обговорення викладач обирає важливу проблему, значущу для учнів, для їхнього сьогоденного життя, що викликає позитивні емоції. В. Паржницький, досліджуючи впровадження інноваційних технологій у навчальний процес професійно-технічних навчальних закладів, дійшов висновку, що якісна підготовка конкурентоспроможних робітничих кадрів потребує творчого підходу інженерно-педагогічних кадрів професійно-технічних навчальних закладів до вибору змісту, форм, методів та засобів навчання, максимального використання досягнень сучасної педагогічної науки, нових педагогічних технологій. Модернізація професійного навчання неможлива без актуалізації питання повного управління навчальним процесом, відтворення всіх навчальних дій, корекції навчального процесу, оперативного зворотного процесу з метою отримання гарантії досягнення запланованих результатів, виражених у діях тих, хто вчиться та послідовній орієнтації педагога на чітко сформульовані цілі навчання [4].

У свою чергу, З.Снісар виділяє основні підходи щодо вивчення передового досвіду та педагогічних інновацій: діагностичний (бесіда, спостереження, комп'ютерне опитування, анкетування, тестування, педагогічний консиліум з метою виявлення освітнього рівня педагогічних працівників, їх теоретико-методологічної, соціокультурної, загальноосвітньої, психолого-педагогічної підготовки); аналітичний (глибокий аналіз структури навчально-виховного процесу ПТНЗ, організаційно-педагогічної діяльності, освітнього рівня педагогічних кадрів, виявлення труднощів у здійсненні навчально-виховної роботи, вивчення соціальних та культурних можливостей оточуючого середовища, виявлення рівня готовності педагогічного колективу до роботи за затвердженим Статутом ПТНЗ); метод структурної діагностики та прогнозування (підготовка та заповнення діагностичних карток з метою визначення рівня готовності до творчого пошуку, створення організаційно-функціональної структури та системи діяльності педагогічного й учнівського колективів); визначення шляхів

впровадження інноваційної системи в практику професійно-технічної освіти і виховання, розробка критеріїв оцінки управлінського, педагогічного та виробничого досвіду; формування моделі передового педагогічного досвіду (інновації) працівниками методичної, психологічної та науково-інформаційної служб [10, с. 208].

При вивченні спеціальних предметів використовують метод ігрової ситуації, яка активізує пізнавальний інтерес, спрямовує розумову діяльність. Тут якраз виявляється вміння аналізувати, робити висновки, приймати відповідне рішення у нестандартних ситуаціях. Рольові ігри дають можливість відтворити будь-яку ситуацію «у ролях». Кожен починає розуміти, що він не просто учень, який відповідає перед викладачем, а особа, яка має певні права, обов'язки та відповідальність у прийнятті рішення. Ігри дають можливість зняти психологічний стрес, сприяють кращому засвоєнню матеріалу, розвивають швидкість мислення [11]. Метод «мозкового штурму», кейс-технології спонукають учасників виявити свою увагу та творчість і передбачає вільне висловлення думок усіх учасників та допомагає знаходити багато ідей і рішень [10, 11].

Інтерактивні методи навчання моделюють майбутню професійну діяльність учнів, надають сенс практичному навчанню, мотивують тих, хто вчиться. Одним із нетрадиційних методів проведення уроків є ігри (ситуаційно-рольові, дидактичні, організаційно-діяльнісні, ділові та імітаційні). Вони допомагають зняти напруження в учасників навчального процесу та проводити самодіагностику труднощів і проблем, закріплювати певні навички, розкрити творчі здібності учнів.

Самостійна позааудиторна робота також сприяє розвитку творчих, особистісних рис, дає можливість впевнитись у своїх силах, усвідомити результати власної діяльності, виявити можливості, вміння досягти високого рівня саморозвитку та самовдосконалення. Вона є необхідною умовою конкурентоспроможності і затребуваності в сучасному суспільстві.

Встановлено, що однією з умов успішності формування ціннісного ставлення до здоров'я є психологічна готовність педагогічного працівника до інновацій та самовдосконалення у сфері педагогічної здоров'яспрямованої діяльності. У результаті цілеспрямованого самовдосконалення педагог подає власний приклад дотримання здорового способу життя, чим, безперечно, демонструє переваги здорового способу життя та його значення в процесі становлення успішної людини. Турбота про здоров'я вихованців - одне з головних завдань педагогічного колективу навчального закладу. Але турбуватися професійно означає бути готовим педагогічними методами і відповідно до сучасних медико-біологічних уявлень про ріст і розвиток організму та вплив факторів довкілля на здоров'я людини правильно організувати, здійснювати та контролювати діяльність з формування ціннісного ставлення до здоров'я. Методична підготовка викладача до організації й проведення здоров'яспрямованої діяльності в

навчальному закладі допомагає обрати зміст та адекватні методи навчання і виховання для досягнення поставленої мети.

Спрямуванню інноваційних педагогічних технологій на модернізацію професійної підготовки сприятимуть зміни структури управління ПТНЗ та змісту функціональних обов'язків заступників, створення в навчальному закладі оптимальних умов: мотиваційних, кадрових, матеріально-технічних, фінансових, науково-методичних, організаційних, інформаційних, нормативно-правових.

Незважаючи на поодинокі дослідження названих проблем, все ж не досить науково обґрунтованими залишаються основи формування екологічної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах. Сучасний темп життя примушує вирішувати першочергово ці нагальні питання сьогодення.

Останнім часом для сучасної освіти характерне застосування технологій, які сприяють: індивідуалізації навчання; діяльнісній активізації учнів; діалоговій взаємодії між викладачем і учнем(педагогіка співробітництва).

Необхідність пошуку методів формування екологічної компетентності випускників професійно-технічних навчальних закладів є невідкладним завданням для профтехосвітян.

Список використаної літератури

- 1. Інтерактивні** технології навчання: теорія, практика, досвід: [метод. посібник] / Авт. укл.: О. Пометун, Л. Пироженко. - К.: АПН, 2002. **2. Нісімчук А. С.** Сучасні педагогічні технології /А. С. Нісімчук, О. С. Падалка, О. Т. Шпак. - К, 2000. – 368 с. **3. Падалка О. С.** та ін. Педагогічні технології / О.С. Падалка та ін. - К.: Укр. енциклопедія, 1995. **4. Паржницький В. В.** Інноваційні педагогічні технології та шляхи впровадження їх у навчальний процес ПТНЗ / В.В. Паржницький // Професійно-технічна освіта: інноваційний досвід, перспективи: Науково-методичний збірник / Упорядник Н. І. Бугай. – Вип. 1. – К., 2005. – 236 с. **5. Лях Т.Л.** Використання інтерактивних методів у програмах з формування здорового способу життя / Т. Л. Лях, Т.В.Журавель // Основи громадського здоров'я: теорія і практика : навч.-метод. посіб. / [Т. П. Авельцева, Т. П. Басюк, О. В. Безпалько] ; за заг. ред. О. В. Безпалько. – Ужгород : ВАТ «Патент», 2008. – С. 152–216. **6. Лук'янова Л. Б.** Теорія і практика екологічної освіти у професійно-технічних навчальних закладах : дис. ... доктора пед. Наук : 13.00.04 / Лук'янова Лариса Борисівна. – К., 2006. – 465 с. **7. Крамаренко С. Г.** Інтерактивні техніки навчання як засіб розвитку творчого потенціалу учнів / С. Г. Крамаренко // Відкритий урок. – 2002. - №5/6.- с.10-15. **8. Ситуаційний** аналіз, или Анатомія Кейс-метода / Под ред. Ю. П. Сурмина. – К.: Центр инноваций и развития, 2002. – 286 с. **9. Сучасний** урок. Інтерактивні технології навчання: [наук.-метод. посібник] / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко. - К.: А.С.К., 2006.-с.54-67. **10. Снісар З. І.**

Про порядок вивчення, узагальнення та практичного впровадження передового педагогічного досвіду та педагогічних інновацій у системі професійно-технічної освіти України: [метод. рекомендації] / З. І. Снісар // Професійно-технічна освіта: інноваційний досвід, перспективи: Науково-методичний збірник / Упорядник Н.І. Бугай. – Вип. 1. – К., 2005. – 236 с.
11. Багиев Г. Л., Наумов В. Н. Руководство к практическим занятиям по маркетингу с использованием кейс-метода [Электронный ресурс]. // Энциклопедия маркетинга. – Режим доступа: <http://www.marketing.spb.ru/read/m21/>

Слатвінська О. А. Застосування інноваційних педагогічних технологій в програмах формування екологічної компетентності учнів ПТНЗ

У статті автор наголошує на важливість інноваційних педагогічних технологій, їх застосування в програмах формування екологічної компетентності учнів ПТНЗ..

Ключові слова: інноваційні педтехнології, ПТНЗ, ПТО.

Слатвинская Е. А. Применение инновационных педагогических технологий в программах формирования экологической компетентности учеников ПТНЗ

В статье автор акцентирует важность инновационных педагогических технологий, их использование в программах формирования экологической компетентности учащихся ПТУЗ.

Ключевые слова: инновационные технологии, ПТО, ПТУЗ.

Slatvinska O. A. The Use of Innovative Educational Technology Programs of Formation Ecological Competence of Vocational Students

In this article the author carried out analysis of the importance innovative educational technologies, possibilities of their application in programs of formation ecological competence of vocational students.

Key words: innovative method, vocational schools.

Стаття надійшла до редакції 07.09.2013 р.

Прийнято до друку 27.09.2013 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Волкова Н. П.